

ศึกษาแนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
ในจังหวัดอุดรธานี

A STUDY GUIDELINES FOR DEVELOPING BUDDHIST TOUR GUIDES
TO PROMOTE TOURISM IN UDON THANI PROVINCE

¹พระกุศล เถียนตีก (สิงห์คุณ), ²พระครูพิศาลสารบัณฑิต, ³สมเดช นามเกต
และ ⁴อริย์ธัช เลิศรวมโชค

¹Phra Kusol Thienduk (Singkhun), ²Phrakru Phisalsarbunthit,

³Somdet Namket and ⁴Arithat Loesruamchok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹6402105026@mcu.ac.th

Received: October 26, 2024; **Revised:** November 10, 2024; **Accepted:** December 29, 2024

บทคัดย่อ

แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี มี
วัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการพัฒนา มัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 2. เพื่อศึกษาการ
พัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี 3. เพื่อเสนอแนวทางการ
พัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. การ
พัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 1) ความรู้ในทางพระพุทธศาสนา และ
หลักธรรมสำคัญ 2) ความรู้ความสามารถด้านประวัติศาสตร์ของทางวัด 3) ความสามารถด้านการ
ทำหน้าที่เป็นผู้นำเที่ยว 4) ความสามารถด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร 5) ความสามารถในการแก้ไข

¹ นิสิต, หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

² รองศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ปัญหาเฉพาะหน้า และการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว 2. การพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี 1) การสื่อสารความรู้ทางพระพุทธศาสนา 2) ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรม 3) หัวข้อการฝึกอบรมของทางวัด 4) รูปแบบกิจกรรมของทางวัด 5) สถานที่สำคัญ และการจัดกิจกรรมของทางวัด 6) จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 7) ระยะเวลาในกิจกรรมสำคัญของทางวัด 3. แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี แนวทางที่ 1 การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะ พบว่า แนวทางโดยการจัดโครงการ ฝึกอบรมทักษะการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์ เพื่อให้มัคคุเทศก์มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และจัดกิจกรรมให้กับมัคคุเทศก์ เพื่อยกระดับทักษะการให้บริการให้ได้มาตรฐานสากล และเป็นที่น่าสนใจ แนวทางที่ 2 การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ พบว่า ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยววัด ประวัติของวัด ประวัติบุคคลสำคัญของวัดและตำนานความเชื่อ เป็นต้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เมื่อมาท่องเที่ยวจังหวัดอุดรธานี ต้องการให้ มัคคุเทศก์นำเที่ยวทางความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความสวยงาม มากที่สุด และจัดคอร์สระยะยาวสำหรับการฝึกอบรมด้านภาษาต่างประเทศ รวมถึงควรใช้แนวทางอื่น ๆ ในการพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์เชิงพุทธ ควบคู่กับการฝึกอบรม แนวทางที่ 3 การพัฒนาศักยภาพด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพมัคคุเทศก์ จากผลการประเมิน ศักยภาพมัคคุเทศก์ พบว่า แนวทางในการพัฒนาครั้งนี้ควรมีการสร้างจิตสำนึกมัคคุเทศก์อย่างต่อเนื่อง และมีการจูงใจโดยการ ยกย่องมัคคุเทศก์ ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างให้มัคคุเทศก์มีความตรงต่อเวลา มีความตระหนักในหน้าที่ ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และศรัทธาในวิชาชีพมัคคุเทศก์ แนวทางที่ 4 การพัฒนาศักยภาพด้านทัศนคติ พบว่า แนวทางการพัฒนา คือ จัดโครงการอบรม “ทัศนคติการสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเป็นไกด์” เพื่อปรับมุมมองของมัคคุเทศก์ให้มองโลกในแง่ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีใจรักงานบริการ ห่วงแทนสมบัติของชาติ ทunesทางวัฒนธรรมของจังหวัดอุดรธานี แนวทางที่ 5 การพัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพ พบว่า แนวทางการพัฒนาครั้งนี้คือ จัดโครงการฝึกอบรมด้านบุคลิกภาพเพื่อการ บริการที่เป็นเลิศในการท่องเที่ยว และเสริมศักยภาพมัคคุเทศก์ โดยเริ่มตั้งแต่การแต่งกายที่สุภาพ ส่งเสริมสินค้าพื้นเมือง เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี กิริยามารยาทและไหวพริบในการทำงานของมัคคุเทศก์

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธ, ส่งเสริมการท่องเที่ยว,

Abstract

Guidelines for developing Buddhist tour guides to promote tourism in Udon Thani Province to following objectives: 1.To study the development of Buddhist tour guides to promote tourism. 2.To study the development of Buddhist tour guides to promote tourism in Udon Thani Province, and 3.To propose guidelines for the development of Buddhist tour guides to promote tourism in Udon Thani Province. The research findings revealed: 1.Development of Buddhist tour guides to promote tourism: 1) Knowledge of Buddhism and key principles 2) Knowledge of the history of temples 3) Ability to perform as tour guides 4) Language proficiency for communication 5) Problem-solving skills and tourist assistance 2.Development of Buddhist tour guides to promote tourism in Udon Thani Province: 1) Communication of Buddhist knowledge 2) Interest in participating in activities 3) Topics of temple training courses 4) Formats of temple activities 5) Important locations and arrangement of temple activities 6) Number of activity participants and 7) Duration of key temple activities. 3. Guidelines for the development of Buddhist tour guides to promote tourism in Udon Thani Province: Guideline 1: Developing potential in skills. It was found that the approaches by organizing projects Training of tour guides' operational skills To make the tour guides more quality and organize activities for tour guides To upgrade service skills to meet international standards. and it was impressive. Guideline 2: Development of knowledge potential. It was found that knowledge about tourist attractions, temples History of the temple History of important people of the temple and legends and beliefs, etc. This is because most tourists when traveling to Udon Thani Province want a tour guide to lead them on a religious tour. Faith in Buddhism, the most beauty, and organizing long-term courses for foreign language training. Including other approaches should be used to develop the potential of Buddhist tour guides. Along with training, Guideline 3: Developing ethical potential in the tour guide profession. From the evaluation results Potential of tour guides. It was found that the guidelines for this development should continually create awareness of tour guides. and is motivated by Praise the guide with morality and ethics in the profession To strengthen tour guides' punctuality Have awareness of duties Do your job with honesty and integrity. and faith in the tour guide profession. Guideline 4: Development of attitude potential. It was found that the development approach is Organize a training project "Communication attitude To

increase the efficiency of being a guide” to adjust the perspective of tour guides to be optimistic, smiling, cheerful, and service-minded. cherish national treasure Cultural capital of Udon Thani Province, Guideline 5: Personality potential development. It was found that this development guideline is Organize a personality training project for Excellent service in tourism and enhance the potential of tour guides Starting from dressing politely. Promote local products to strengthen confidence Having good human relations Manners and wit in the work of tour guides

Keywords: development guidelines, development of Buddhist tour guides, tourism promotion,

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาได้รับความสนใจมากขึ้น ทั้งการทำบุญไหว้พระ ตามวัดต่างๆ การเข้าร่วมปฏิบัติธรรม การศึกษาประวัติศาสตร์ของวัดตามแนวทางพระพุทธศาสนา และพุทธศิลป์ในแต่ละสมัย แต่ยังขาดการจัดการเชิงพุทธระหว่าง วัด ชุมชน โรงเรียน สังคม ซึ่งนักท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการกราบไหว้สิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ ประติมากรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม การเที่ยวชมบริเวณวัดในเชิงพุทธศิลป์ เพื่อชื่นชม ความสวยงาม ความวิจิตรตระการตา รวมถึง การกราบไหว้พระบรมสารีริกธาตุเพื่อเป็นสิริมงคลในชีวิต การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ส่งเสริมการท่องเที่ยว ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ก็ได้ส่งเสริมสนับสนุนการ จัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสถาบัน ครอบครัว สังคม อันนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกที่ดี มีหลักศีลธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตของ สังคมไทย (Ministry of Tourism and Sports, 2011: 53) ซึ่งการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จที่ดี สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ที่มาเป็นทีม มาเป็นคณะต้องอาศัยมัคคุเทศก์ในการที่จะให้ข้อมูล การท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่เพื่อที่จะเป็นการตอบข้อสงสัยให้กับนักท่องเที่ยว ความสำคัญของมัคคุเทศก์ ประกอบด้วย

1. ด้านการอำนวยความสะดวก มัคคุเทศก์จะเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกจากการเดินทาง และความสะดวกด้านอื่น เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. ด้านความรู้ มัคคุเทศก์สามารถถ่ายทอดเรื่องราว ความเป็นมา ประวัติศาสตร์ และพงศาวดารได้มากกว่า เนื่องจากเป็นเจ้าของประเทศ
3. ด้านความปลอดภัย การเดินทางท่องเที่ยว
4. ด้านการสร้าง ความประทับใจ มัคคุเทศก์เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากที่สุด ดังนั้นสามารถสร้าง

ภาพลักษณ์ที่ดี ให้แก่ประเทศได้ ถ้ามีคฤหบดีแสดงตนเป็นเจ้าบ้านที่ดี คอยห่วงใย ดูแลเอาใจใส่นักท่องเที่ยว แสดงออกถึงเอกลักษณ์ไทยที่งดงาม (Supaporn Makchaeng, 1991: 59) จะเห็นได้ว่ามีคฤหบดีที่มีความสำคัญมากกับการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ รูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการนำเสนอแนวคิดให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อดึงดูด ความ สนใจ และให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) (Ministry of Tourism and Sports, 2011: 53) โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิง พุทธศาสนาที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ ความสบายใจ และเรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับการศึกษาพุทธศาสนา นอกจากนั้นยังรวมถึงการเดินทางไปเพื่อการบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ การนมัสการเกจิอาจารย์ และการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา (Thanakrit Sangchaei, 2007: 62) ซึ่งจากการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์และ เข้าใจ ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม รวมถึงสิ่งที่ตกทอดตามประเพณีโบราณมาสู่คนรุ่น หลัง เช่น การแต่งกาย ภาษาพื้นเมืองมีสิ่งดึงดูดใจเพื่อการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ที่จะได้รับ เมื่อเกิดกระแสตื่นตัวด้านการ ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนประกอบกับปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อ แสวงหาความรู้ ประสบการณ์ และทำความเข้าใจกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่เป็น จุดหมายปลายทางเพิ่มมากขึ้นโดยมีความประสงค์ที่จะสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่น หรือมีความนิยมการเดินทางเพื่อศึกษามากกว่าในอดีต (Tourism Authority of Thailand, 2021: 20)

จากข้อมูลความสำคัญของการพัฒนามัคคุเทศก์ และการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาการพัฒนา มัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และศึกษาการพัฒนา มัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี ที่จะเป็นแบบแผนการพัฒนา มัคคุเทศก์เชิงพุทธที่เป็นแบบอย่าง และการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนา มัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาการพัฒนา มัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยกำหนดประชากรในการศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยประชากรตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 3 วัด รวมทั้งสิ้น 31 รูป/คน ได้แก่ 1. เจ้าอาวาสวัด 2. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัด 3. หัวหน้าและรองหัวหน้าสำนักงานท่องเที่ยวอุดรธานี 4. ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานี 5. นายกเทศมนตรีเทศบาลนครอุดรธานี 6. ปลัดเทศบาลนครอุดรธานี 7. ปลัดและรองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 8. ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 9. ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานอุดรธานี 10. นักท่องเที่ยววัดภายในวัดท่องเที่ยว

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม ซึ่งมีการสร้างเครื่องมือการวิจัยตามแบบของมหาวิทยาลัย โดยผ่านที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน แล้วปรับปรุงแบบก่อนนำแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลพื้นที่ภาคสนามจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารโดยการศึกษารวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล 2. ผู้วิจัยกำหนด วัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีจัดบันทึกการสัมภาษณ์ ด้วยแบบสัมภาษณ์ บันทึกเสียง และบันทึกภาพ 4. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะ จับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อให้ข้อมูลนั้น เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย 5. ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยการเชิญผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา และสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดย มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐาน เพื่อที่จะได้ผลการสนทนากลุ่มในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ และกระบวนการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม จากแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อตอบคำถาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานีมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า 1) ความรู้ในทางพระพุทธศาสนา และหลักธรรมสำคัญ 2) ความรู้ความสามารถด้านประวัติศาสตร์ของทางวัด 3) ความสามารถด้านการทำหน้าที่เป็นนำเที่ยว 4) ความสามารถด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร 5) ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว

2. การพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) การสื่อสารความรู้ทางพระพุทธศาสนา 2) ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรม 3) หัวข้อการฝึกอบรมของทางวัด 4) รูปแบบกิจกรรมของทางวัด 5) สถานที่สำคัญ และการจัดกิจกรรมของทางวัด 6) จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 7) ระยะเวลาในกิจกรรมสำคัญของทางวัด

3. แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี ดังนี้
แนวทางที่ 1 การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามัคคุเทศก์จังหวัดอุดรธานี ควรเร่งพัฒนาตนเองในด้านทักษะ โดยเฉพาะทักษะการเตรียมความพร้อมของมัคคุเทศก์ก่อนการรับ และส่งนักท่องเที่ยว การปฏิบัติระหว่าง การนำเที่ยวอย่างครบวงจรในเรื่องต่างๆ เช่น การเตรียมอาหาร การกล่าวต้อนรับ การแจ้งรายละเอียด การเดินทาง การให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎ/วัฒนธรรม การสร้างบรรยากาศในรถให้สนุกสนานอย่างสร้างสรรค์ การแจ้งแหล่งที่พัก เป็นต้น การปฏิบัติเมื่อสิ้นสุดการเดินทางท่องเที่ยว ทักษะการบริการจัดการเวลาที่ เหมาะสม ทักษะในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เนื่องจากเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญค่อนข้างสูงแต่ การปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์อยู่ในระดับที่ควรพัฒนาดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ได้เสนอแนวทางโดยการจัดโครงการ ฝึกอบรมทักษะการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์ เพื่อให้มัคคุเทศก์มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และจัด Workshop ให้กับมัคคุเทศก์ในเรื่อง “ปลูกความเป็นไกด์ เล่าเรื่องยังใ้ใจให้น่าจดจำ” เพื่อเปิดมุมมองใหม่ในการเล่าเรื่อง อย่างสร้างสรรค์ และเพิ่มดีกรีความเป็นมัคคุเทศก์คุณภาพที่นักท่องเที่ยวต้องประทับใจ ตลอดจนการจัด ฝึกอบรมหลักสูตร Service Mind จากการศึกษาเชิงลึกของผู้ประกอบการ หรือผู้บริหารในอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยวและบริการ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการในจังหวัดอุดรธานี คือ ควร ยกยกระดับทักษะการให้บริการ Service Mind ให้ได้มาตรฐานสากล และเป็นທີ່ประทับใจ

แนวทางที่ 2 การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามัคคุเทศก์จังหวัดอุดรธานี ควรพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ให้มีความรู้ลึกซึ้งจริงเกี่ยวกับประวัติและอยู่ในกรอบความพอดีไม่มากเกินไป รองลงมาจากด้านทักษะ โดยเฉพาะ ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ไทย ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทย และประชาคมอาเซียน ความรู้ เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ที่ยั่งยืน เนื่องจากผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับควรพัฒนา ที่เห็นว่า มัคคุเทศก์ไทยควรกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และพัฒนาศักยภาพตนเอง แสวงหาความรู้เพิ่มเติมและพัฒนาทักษะที่จำเป็น ท้นการเปลี่ยนแปลงเสมอ โดยแนวทางการพัฒนาจะเน้นไปที่การจัดโครงการอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับความรู้ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะ ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยววัด ประวัติของวัด ประวัติบุคคลสำคัญของวัดและตำนานความเชื่อ เป็นต้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เมื่อมาท่องเที่ยวจังหวัดอุดรธานี ต้องการให้ มัคคุเทศก์นำเที่ยวทางความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความสวยงาม มากที่สุด และจัดคอร์สระยะยาวสำหรับการฝึกอบรมด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ เพื่อการท่องเที่ยว) รวมถึงควรใช้แนวทางอื่น ๆ ในการพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์ ควบคู่กับการฝึกอบรม เช่น จัดให้มีศูนย์พัฒนาวิชาการสำหรับมัคคุเทศก์ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ คู่มือ ตำรา เป็นแหล่งพัฒนาทางวิชาการ มีการสนับสนุนความรู้ผ่านทางสื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สมาคม ชมรมมัคคุเทศก์ ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ควรมีเว็บไซต์และฐานข้อมูลทางวิชาการสำหรับ มัคคุเทศก์ในระดับภาคอีสาน

แนวทางที่ 3 การพัฒนาศักยภาพด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพมัคคุเทศก์ จากผลการประเมิน ศักยภาพมัคคุเทศก์ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามัคคุเทศก์ ควรพัฒนาตนเองในด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพมัคคุเทศก์โดยเฉพาะความตรงต่อเวลา เนื่องจากเป็นสิ่งที่ นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญค่อนข้างสูงแต่การปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์อยู่ในระดับที่ควรพัฒนา นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และมัคคุเทศก์มีความคิดเห็นในด้านจริยธรรมในวิชาชีพว่า มัคคุเทศก์ควรมีความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาครั้งนี้ควรมีการสร้างจิตสำนึกมัคคุเทศก์อย่างต่อเนื่อง และมีการจูงใจโดยการ ยกย่องมัคคุเทศก์ ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างให้มัคคุเทศก์มีความตรงต่อเวลา มีความตระหนักในหน้าที่ ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และศรัทธาในวิชาชีพมัคคุเทศก์

แนวทางที่ 4 การพัฒนาศักยภาพด้านทัศนคติ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามัคคุเทศก์จังหวัดอุดรธานีควรพัฒนาตนเองในด้าน ทัศนคติ โดยเฉพาะการเห็นคุณค่าของงานทุกประเภท มีจิตอาสามากขึ้น อย่างไรก็ตามในประเด็นอื่น ๆ มัคคุเทศก์จังหวัดอุดรธานี สามารถทำได้ค่อนข้างดี ระดับความสำคัญของศักยภาพของมัคคุเทศก์ด้านคุณลักษณะในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุดเรื่องการมี ทัศนคติที่ดีต่อ นักท่องเที่ยวไม่ว่าจะมาจากชาติ หรือศาสนาใด ไม่ดูหมิ่นดูแคลนในวัฒนธรรมของผู้อื่น ดังนั้น แนวทางการพัฒนาคือ จัดโครงการอบรม “ทัศนคติการสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเป็นไกด์” เพื่อปรับมุมมองของมัคคุเทศก์ให้มองโลกในแง่ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีใจรักงานบริการ ห่วงแทนสมบัติของชาติ พยายามวัฒนธรรมของจังหวัดอุดรธานี

แนวทางที่ 5 การพัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรพัฒนาการแต่งกายสะอาด สุภาพ เรียบร้อย และ ความเฉลียวฉลาด ไหวพริบ เนื่องจากผลการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์อยู่ในระดับที่ดี ความต้องการพัฒนาตนเองด้าน ศักยภาพของบุคลากรด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และบริการในจังหวัดอุดรธานี ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ ต้องการพัฒนาศักยภาพ และการแสดงออกที่เหมาะสม รองลงมาคือ การแต่งกาย และความน่าเชื่อถือ และไว้วางใจ ตามลำดับ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาครั้งนี้คือ จัดโครงการฝึกอบรมด้านบุคลิกภาพเพื่อการ บริการที่เป็นเลิศในการท่องเที่ยว และเสริมศักยภาพมัคคุเทศก์ โดยเริ่มตั้งแต่การแต่งกายที่สุภาพ ส่งเสริมสินค้าพื้นเมือง เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี กิริยามารยาทและไหวพริบในการทำงานของมัคคุเทศก์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี มีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนามัคคุเทศก์ที่มีอยู่แล้วให้เป็น มัคคุเทศก์เชิงพุทธ โดยการพัฒนาองค์ความรู้เชิงพุทธในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี มีความรู้ความเข้าใจในประวัติพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะเป็นการเข้าใจความหมายความสำคัญของพิธีกรรมต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาที่วัดนั้นนำมาปฏิบัติ และประวัติวัดสำคัญ ความเชื่อ ความศรัทธา วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น เพื่อการนำนักท่องเที่ยวนั้นได้สัมผัสความเชื่อของพื้นที่ทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีจุดเด่น เป็นเอกลักษณ์ การพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นผู้ที่ทำหน้าที่นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ สามารถให้ความรู้ความเข้าใจ

รวมทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Juthaporn Hinsui et al. (2014: 50) ได้ทำการศึกษา เรื่องแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา วัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพ การดำเนินงาน 2) ปัญหาและอุปสรรค 3) แนวทางข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ผลจากการศึกษาพบว่า 1) วัดมีการปกครองภายในวัดมีองค์กรในการดูแลการปกครองโดยเรียงจากเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสเรื่อยไปตามลำดับมีเจ้าหน้าที่ของวัดทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์และประสานงาน สำหรับผู้ที่เข้ามาติดต่อปฏิบัติธรรมมีคณะกรรมการวัดซึ่งคัดเลือกจากคณะสงฆ์จำนวน 20 รูป และ คณะกรรมการวัดซึ่งเป็นบุคลากรภายนอกคัดเลือกจากผู้แทนหน่วยงานราชการและลูกศิษย์ทำหน้าที่ ติดต่อและประสานงานการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีการแยกเขตพื้นที่ฝ่ายคณะสงฆ์และแม่ชี อย่าง ชัดเจน 2) วัดขาดกิจกรรมในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้ สอดคล้องกับ แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ดขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนใน ชุมชนองค์กร เอกชนและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ในการวางแผนการตัดสินใจและการดำเนินการ พัฒนาการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่องซึ่งการเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยวด้านการ ประชาสัมพันธ์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกเส้นทางคมนาคมยังไม่สามารถ สนองต่อความสะดวกนักท่องเที่ยวได้ 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงพุทธคือสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธระหว่างหน่วยงานภาครัฐบ้านวัดโรงเรียน เพื่อร่วมกันส่งเสริมกิจกรรม ในทุกวันสำคัญทางพุทธศาสนาระดมทรัพยากรทุกภาคส่วนเข้ามามี ส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรม ด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว ของจังหวัดร้อยเอ็ดพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานเส้นทางส่งคมการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสิ่งอำนวยความสะดวกให้สามารถสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้คน ทั่วไปได้รู้จักมากขึ้น

2. การพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี วัดป่าบ้าน ดาด (วัดเกษรศีลคุณ) หลวงตามหาบัว วัดป่าภูก้อน และ วัดศิริสุทโธคำชะโนด ทั้ง 3 วัด มีการ พัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธ ดังนี้ 1. การจัดพิธีกรรมทางศาสนาของวัดมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการ ท่องเที่ยว เช่น พิธีกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และประเพณีฮีต 12 ของภาคอีสาน เป็นต้น 2. การจัดระบบการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความสงบ สะอาด สว่าง คุลมรื่นภายในวัด เช่น จัดสวน ย่อม สถานที่ถ่ายรู้อุทยานระบุดำแหน่ง เป็นต้น ให้มีความสงบ สะอาด สว่าง คุลมรื่น ภายในวัดตาม หลักการของพระพุทธศาสนา องค์ประกอบ 3 ประการตามหลักไตรสิกขา คือ (1) สะอาด ด้วย หลักการของพุทธศาสนา คือ อธิศีลสิกขา (ศีล) (2) สงบ ด้วยหลักการของพุทธศาสนา คือ อธิจิต ตสิกขา (สมาธิ) (3) สว่าง ด้วยหลักการของพุทธศาสนา คือ อธิปัญญาสิกขา (ปัญญา) 3. มีระบบ

การประชาสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัด เช่น การสร้างกิจกรรมระหว่างเที่ยว การเช็คอินเพื่อช้อปในสื่อของโลกออนไลน์ เพื่อชิงเงินรางวัล เป็นต้น การประชาสัมพันธ์ข้อมูลของวัดผ่านสื่อต่าง ๆ 4. การแนะนำเกี่ยวกับการเรียนรู้วัฒนธรรมภายในวัดมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Maha Kittikorn Kittirakkho (Udomdechapat) (2565: 2) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวแสดงให้เห็นถึงความเป็นพระพุทธศาสนา สถานที่ท่องเที่ยวมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวสะดวกสบาย สถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ไม่ไกลจากชุมชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานครบ มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ด้านสภาพแวดล้อม สถานที่ท่องเที่ยวมีความสะอาดปลอดภัย ไม่มีมลภาวะที่จะเข้ามารบกวนการท่องเที่ยว ด้านข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว มีการกำหนดจำนวนผู้เข้าชมให้เหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว มีสาธารณูปโภคที่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว ด้านความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน มีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง มีปูชนียวัตถุและปูชนียสถานที่สำคัญ

3. แนวทางการพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี

แนวทางที่ 1 การพัฒนาศักยภาพด้านทักษะ พบว่า แนวทางโดยการจัดโครงการ ฝึกอบรมทักษะการปฏิบัติงานของภาคีเครือข่าย เพื่อให้ภาคีเครือข่ายมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และจัด Workshop ให้กับภาคีเครือข่าย ครอบคลุมระดับทักษะการให้บริการ Service Mind ให้ได้มาตรฐานสากล และเป็นที่น่าสนใจ

แนวทางที่ 2 การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ พบว่า ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยววัด ประวัติของวัด ประวัติบุคคลสำคัญของวัดและตำนานความเชื่อ เป็นต้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เมื่อมาท่องเที่ยวจังหวัดอุดรธานี ต้องการให้ ภาคีเครือข่ายนำเที่ยวทางความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความสวยงาม มากที่สุด และจัดคอร์สระยะยาวสำหรับการฝึกอบรมด้านภาษาต่างประเทศ รวมถึงควรใช้แนวทางอื่น ๆ ในการพัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่ายอุดรธานี ควบคู่กับการฝึกอบรม

แนวทางที่ 3 การพัฒนาศักยภาพด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพภาคีเครือข่าย จากผลการประเมิน ศักยภาพภาคีเครือข่าย พบว่า แนวทางในการพัฒนาครั้งนี้ควรมีการสร้างจิตสำนึกภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และมีการจูงใจโดยการ ยกย่องภาคีเครือข่าย ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างให้ภาคีเครือข่ายมีความตรงต่อเวลา มีความตระหนักในหน้าที่ ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และศรัทธาในวิชาชีพภาคีเครือข่าย

แนวทางที่ 4 การพัฒนาศักยภาพด้านทัศนคติ พบว่า แนวทางการพัฒนาคือ จัดโครงการอบรม “ทัศนคติการสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเป็นไกด์” เพื่อปรับมุมมองของภาคีเครือข่ายให้มองโลกในแง่ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีใจรักงานบริการ ห่วงแทนสมบัติ

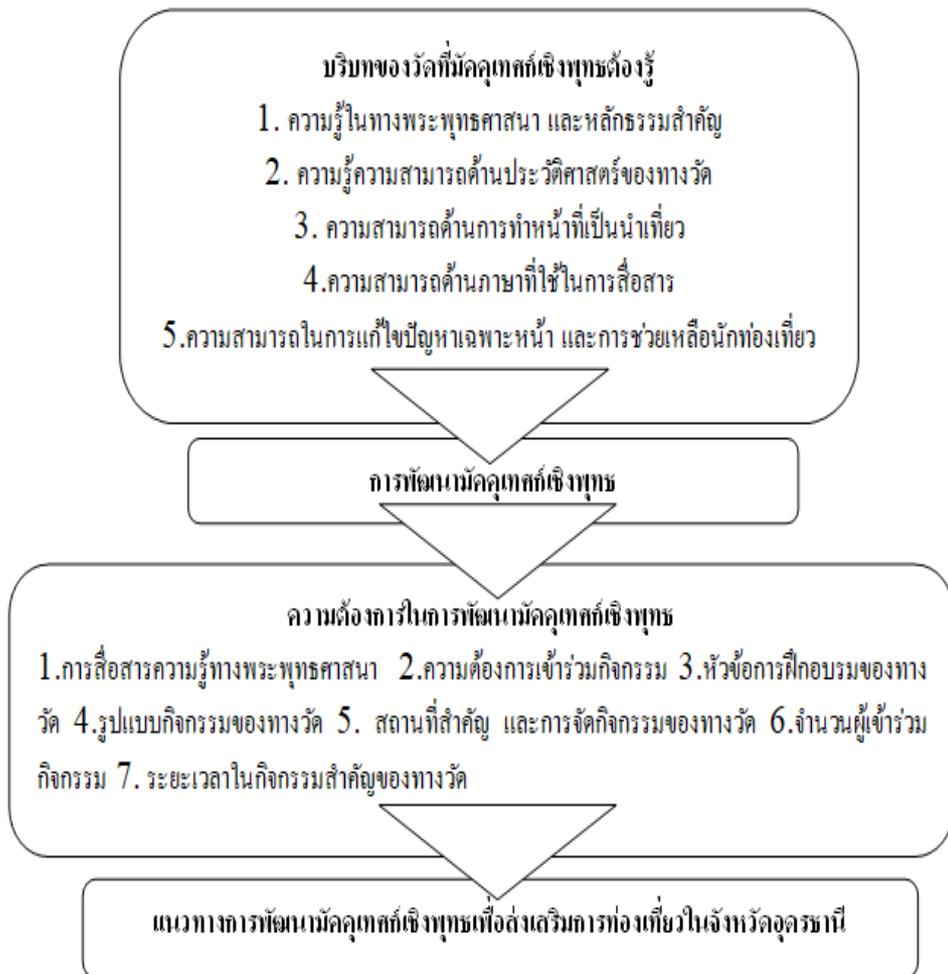
ของชาติ ทูทางวัฒนธรรมของจังหวัดอุดรธานี แนวทางที่ 5 การพัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพ พบว่า แนวทางการพัฒนาครั้งนี้คือ จัดโครงการฝึกอบรมด้านบุคลิกภาพเพื่อการ บริการที่เป็นเลิศ ในการท่องเที่ยว และเสริมศักยภาพมัคคุเทศก์ โดยเริ่มตั้งแต่การแต่งกายที่สุภาพ ส่งเสริมสินค้าพื้นเมือง เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี กิริยามารยาทและไหวพริบในการทำงานของมัคคุเทศก์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wisit Somboon (2022: 2) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มี 4 ด้านคือ 1) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ 2) การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างสมดุล 3) การกระจายรายได้สู่ทุกพื้นที่และทุกภาคส่วน 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย โดยนำหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 เข้ามาบูรณาการกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. รู้เหตุ (ธัมมัญญตา) โดยรับฟังข้อมูล ข้อคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวเพื่อปรับปรุง ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จัดการท่องเที่ยวโดยสุจริต
2. รู้ผล (อัตถัญญตา) โดยการดูแลและให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ให้นักท่องเที่ยวประทับใจ มีความสุข เพลิดเพลินทุกกิจกรรม ทำให้ชุมชนมีรายได้หมุนเวียน
3. รู้ตน (อัตตัญญตา) โดยมีใจรักงานด้านบริการ มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ และฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว
4. รู้ประมาณ (มัตตัญญตา) โดยการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด พัฒนาชุมชนตามความจำเป็นเพื่อไม่ให้สูญเสียอัตลักษณ์ ส่งเสริมการอยู่อย่างพอเพียงตามวิถีชุมชน
5. รู้กาล (กาลัญญตา) โดยแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเพิ่มเติมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจ จัดโปรแกรมท่องเที่ยวได้เหมาะสม ติดตามเทรนด์ความต้องการของนักท่องเที่ยว
6. รู้ชุมชน (ปริสัญญตา) โดยใช้ประสบการณ์ชุมชนในการบริหาร การท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เหมาะสมกับชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของสังคม รักษาวัฒนธรรมประเพณี อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างดี
7. รู้บุคคล (บุคคลัญญตา) โดยการรวมกลุ่มเป็นสมาชิก ชมรมเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้านการท่องเที่ยว ร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อให้เข้ามาช่วยเหลือด้านการท่องเที่ยว

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว โดยมุ่งประเด็นไปที่มัคคุเทศก์เชิงพุทธที่ดีเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการ

วิจัยในทั้ง 3 วัด วัดป่าบ้านตาด (วัดเกษรศีลคุณ) หลวงตามหาบัว วัดป่าภูก้อน และ วัดศิริสุทโธคำชะโนด ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- Chamnan Muangtim. (1998). *Tour guide's manual*. Bangkok: Silpakorn University.
- Juthaporn Hinsui et al. (2014). Guidelines for promoting Buddhist tourism, case study of Wat Prachakhom Wanaram. Si Somdet District, Roi Et Province. *Thai International Tourism Academic Journal*. Year 10, Issue 1. (January-February 2014): 50.

- Khattiya Kalantakapakorn. (2007). *Lakkhakarn Tour Guide*. Chiang Mai: Chiang Mai Rajabhat University.
- Ministry of Tourism and Sports. (2011). *National Tourism Development Plan 2012-2016*. Bangkok: National Tourism Policy Committee. Ministry of Tourism and Sports.
- Office of Small and Medium Enterprises Promotion. (2008). *Royal Gazette Volume 125/Part 29*. Bangkok: Vision Prepress Company Limited.
- Phatcharabot Rittem. (2022). *Religious and cultural tourism management model in Chiang Mai province*. Research report. Faculty of Social Sciences: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus.
- Phra Maha Kittikorn Kittirakkho (Udomdechapat). (2022). *Development of cultural tourist attractions of temples in Nonthaburi Province*. Doctor of Philosophy Thesis Department of Buddhism. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Samu Anurak Theerasakko (Chang Muang). (2012). *Development of temples for Buddhist tourism in Samut Sakhon Province*. Master of Buddhist Thesis. Department of Buddhism. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Supaporn Makchaeng. (1991). *Guidelines*. Bangkok: Odeon Store Publishing.
- Thanakrit Sangchaei. (2007). *Tourism and service industry*. Phetchaburi: Silpakorn University Phetchaburi Information Campus.
- Tourism Authority of Thailand. (2021). *Annual report 2021*. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.
- Wisit Somboon. (2022). Integrating Buddhist principles for community cultural tourism management in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Doctor of Philosophy Thesis Department of Public Administration*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.